

การศึกษาการแปลวรรณกรรมจีนเรื่องไซฮั่นในสมัยรัชกาลที่ 1¹

nunwrs unuon²

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาการแปลวรรณกรรมจีนเรื่องไซฮั่นในสมัยรัชกาลที่ 1 ซึ่งแปลมาจากนิยายอิงพงศาวดารจีนเรื่อง “ไซฮั่นทงสูเหี่ยนอ๊” ของเจินเห่วย นักประพันธ์ในสมัยราชวงศ์หมิง โดยผู้อำนวย การแปลคือสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระอนุรักษ์เทเวศร์ กรมพระราชวังบวรสถานพิมุข (กรมพระราชวังหลัง) ด้วย สมัยนั้นไม่มีผู้รู้ภาษาไทยและภาษาจีนดีในบุคคลเดียวกัน จึงใช้วิธีการแปลแบบโดยคณะผู้แปล เป็นการแปลแบบถอดความและอาศัยการเรียบเรียงใหม่เป็นสำคัญ

ผลการศึกษาพบว่า การแปลวรรณกรรมจีนเรื่องไซฮั่นมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ มีการดัดแปลง ขนบลีลาการประพันธ์ ขยายความ ย่อความ ตัดข้อความ เติมความ แปลคลาดเคลื่อน ดัดแปลงข้อความ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้ฉบับภาษาไทยมีส่วนที่ไม่ตรงกับฉบับภาษาจีนอยู่มาก นอกไปจากนั้นฉบับภาษาไทยมีความไม่เป็นเอกภาพในด้านวิธีการถอดเสียงภาษาจีน จากการศึกษา พบว่า ความไม่ตรงกันกับฉบับภาษาจีนนั้น ส่วนหนึ่งนั้นมีสาเหตุมาจากข้อจำกัดในด้านภาษาและวิธีการแปล คือคณะผู้แปลชาวจีนและชาวไทยไม่สามารถสื่อสารกันได้เข้าใจชัดเจน หรือมีเจตนาที่เกินไปเพื่อมุ่งให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย แต่อีกสาเหตุหนึ่งที่สำคัญคือ มาจากความตั้งใจของผู้แปลที่มุ่งวัตถุประสงค์ในการเมืองการปกครอง โดยจงใจใช้วรรณกรรมเรื่องนี้เพื่อประโยชน์ในการกล่อมเกลาคิดและความรู้สึกทางการเมืองของผู้อ่าน

¹ งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2550

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Abstract

This research is to study the translation of “Sai Han” (Xi Han), a Chinese historical novel, which was translated into Thai during the reign of King Rama I from the original “Xi Han Tongsu Yanyi” by Zhen Wei, an author in Ming dynasty. The translation of the book was conducted by Krom Phra Raja Wang Lang. In that time, there was no one particular person who knew well of both Chinese and Thai, thus led to the forming of a group of translators. However, it was not a direct sentence-to-sentence translation, but more like paraphrasing and rearranging some of the texts.

After the research, it is found that many different forms of translation were applied for this book which were style modification, explication, abridgement, deletion, text addition, misinterpretation, and text modification. The above different forms caused some discrepancies between Thai and Chinese versions. Moreover, the transliteration in Thai version is not very consistent. The discrepancies between the two versions are partly because of the limitation in languages (that is, the groups of Chinese and Thai translators could not communicate very well) and the translation forms used during the process. In order to help readers understand better, some texts were simplified. Another purpose in modifying the texts is to shape the readers’ frame of mind about political concepts.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การแปลวรรณกรรมจีนเป็นภาษาไทย เริ่มมีขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกและมีการแปลติดต่อกันมาจนถึงยุคปัจจุบัน จะเห็นไปบ้างบางสมัยก็เป็นเพียงช่วงสั้นๆ เท่านั้น ปัจจุบันเรามีวรรณกรรมที่แปลจากภาษาจีนจำนวนมาก แต่การศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้มีน้อย วรรณกรรมจีนที่แปลเป็นภาษาไทยในยุคต้นรัตนโกสินทร์ส่วนมากเป็นนิยายอิงพงศาวดารจีน การแปลเริ่มในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โดยกรมพระราชวังหลังทรงอำนวยการแปลเรื่อง **ไซฮั่น** และเจ้าพระยาพระคลัง (หน) อำนวยการแปลเรื่อง **สามก๊ก** ในยุคนั้นไม่มีผู้เชี่ยวชาญทั้งภาษาไทยและภาษาจีนอยู่ในบุคคลเดียวกัน ฉะนั้นจึงเป็นการแปลแบบเก็บความและเป็นการแปลหลายทอด ใช้วิธีให้จีนแปลหรือผู้เชี่ยวชาญชาวจีนอ่านต้นฉบับภาษาจีน แล้วพูดออกมาเป็นภาษาไทย ให้เจ้าพนักงานฝ่ายไทยเรียบเรียงเป็นภาษาที่สละสลวย และท้ายที่สุดผู้อำนวยกรแปลเกล่าสำนวนอีกทีหนึ่ง การแปลลักษณะนี้เป็นการยากที่จะแปลที่ละถ้อยทีละความ ทั้งไม่อาจตรวจทานให้ตรงกับฉบับภาษาจีนได้ จึงเกิดความคลาดเคลื่อนกับต้นฉบับเดิมได้มาก เรื่องสามก๊ก ได้รับการยกย่องเป็นวรรณกรรมชั้นเอกของจีน และเมื่อถ่ายทอดมาเป็นฉบับภาษาไทยก็ได้รับความนิยมจากผู้อ่านชาวไทยอย่างมาก จึงมีผู้ศึกษาการแปลสามก๊กสำนวนเจ้าพระยาพระคลัง (หน) อยู่มากและศึกษาในหลายแง่มุม ในขณะที่เดียวกันกลับมีผู้ให้ความสนใจศึกษาเรื่องการแปลวรรณกรรมไซฮั่นน้อยมาก

สาเหตุน่าจะเป็นเพราะเรื่องไช่ฮั่นไม่ได้รับความนิยมเท่าเรื่องสามก๊ก และไช่ฮั่นมีฉบับแปลภาษาไทยเพียงฉบับเดียว ขาดความสะดวกในการค้นคว้าสำหรับผู้ไม่รู้ภาษาจีน³

ที่ผ่านมา ผู้วิจัยพบงานวิจัยชิ้นเดียวที่ศึกษาถึงเรื่องการแปลวรรณกรรมเรื่องไช่ฮั่น คือ **“ราชาธิราชสามก๊ก และไช่ฮั่น โลกทัศน์ชนชั้นนำไทย”** ของ กรรณิการ์ สาตรปรง ซึ่งเป็นหนึ่งในหนังสือชุด “ประเทศเพื่อนบ้านของไทยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จัดพิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2541 งานวิจัยดังกล่าวตีความการแปลราชาธิราช สามก๊ก และไช่ฮั่น ไปในเชิงการเมืองโดยเห็นว่า การแปลวรรณกรรมทั้งสามเรื่อง เป็นการสร้างความชอบธรรมให้แก่ระบบการเมืองและกลุ่มชนชั้นนำกลุ่มใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 1 และเป็นการให้คำอธิบายแก่การสลายตัวของรัฐและกลุ่มชนชั้นนำเดิมสมัยธนบุรี ในส่วนของเรื่องสามก๊ก กรรณิการ์ สาตรปรง นำเรื่องสามก๊กสำนวนเจ้าพระยาพระคลัง (หน) มาเปรียบเทียบกับสำนวนแปลใหม่ของ วรรณไว พิศนัตย์ และฉบับภาษาอังกฤษของ Brewitt Taylor เพื่อแสวงหาความหมายที่ซ่อนเร้นอยู่ในสามก๊กสำนวนเจ้าพระยาพระคลัง (หน) แต่ในส่วนของเรื่องไช่ฮั่น เนื่องจากไม่มีฉบับแปลอื่นมาเปรียบเทียบ และมีข้อจำกัดด้านภาษาจีน ทำให้ไม่สามารถศึกษาเปรียบเทียบกับต้นฉบับหรือฉบับแปลอื่นได้ ทำให้งานวิจัยดังกล่าวทำการศึกษาได้เพียงการวิเคราะห์เนื้อความที่คงอยู่ไม่ว่าเนื้อความนั้นจะมาจากต้นฉบับเดิมหรือมาจากการจงใจเพิ่มเติมเนื้อหาก็ตาม แล้วอนุมานว่าเป็นสิ่งที่ผู้อำนวยความสะดวกจะให้ดำรงอยู่โดยเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง

การวิจัยการแปลวรรณกรรมจีนเรื่องไช่ฮั่นในสมัยรัชกาลที่ 1 โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบกับต้นฉบับภาษาจีนโดยตรง จึงเป็นเรื่องใหม่ที่มีความสำคัญยิ่งทั้งในด้านลักษณะการแปลและเนื้อหา โดยควรจะได้ศึกษาความคลาดเคลื่อนทั้งโดยไม่จงใจและจงใจ ซึ่งนอกจากจะทำให้เข้าใจวิธีการแปลในสมัยรัชกาลที่ 1 อันเป็นยุคเริ่มต้นแห่งการแปลวรรณกรรมจีนแล้ว ยังจะเป็นแหล่งข้อมูลให้ผู้สนใจความหมายที่แฝงอยู่ในการแปลวรรณกรรมดังกล่าวได้นำไปศึกษาค้นคว้าต่อไป และเมื่อนำผลการวิจัยไปประกอบเข้ากับการศึกษาวิจัยการแปลสามก๊กที่มีอยู่แต่เดิมก็ย่อมจะทำให้เห็นภาพรวมของการแปลวรรณกรรมจีนในสมัยรัชกาลที่ 1 ได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะของการแปลวรรณกรรมจากภาษาจีนในสมัยรัชกาลที่ 1 โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนที่ต่างจากต้นฉบับภาษาจีน ซึ่งส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากเงื่อนไขที่จำกัดในการแปลและส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากความจงใจของผู้แปล
2. เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้สนใจความหมายทางการเมืองที่แฝงอยู่ในการอำนวยการแปลวรรณกรรมเรื่องไช่ฮั่นได้นำไปศึกษาค้นคว้าต่อไป

³ ในปัจจุบัน แม้มีหนังสือแปลออกใหม่ใช้ชื่อว่า “ไช่ฮั่น ฉบับสมบูรณ์ พร้อมคำวิจารณ์” (ไม่มี ไม่เอก) ของวิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์ แต่ผู้วิจัยได้ตรวจสอบดูแล้ว วรรณกรรมดังกล่าวไม่ได้แปลมาจากวรรณกรรมเรื่องไช่ฮั่นฉบับดั้งเดิมที่เป็นต้นฉบับของกรมพระราชวังหลัง แต่แปลมาจาก เจียนฮั่นทงซูเหยียนอี้ 《前汉通俗演义》 ซึ่งเป็นวรรณกรรมสมัยใหม่

ขอบเขตการวิจัย

ศึกษาวิธีการแปล การปรับขนบลีลาการประพันธ์ ความคลาดเคลื่อนของชื่อตัวละคร สถานที่ และเนื้อหาโดยเปรียบเทียบกับต้นฉบับภาษาจีน วิเคราะห์สาเหตุแห่งความคลาดเคลื่อนว่าเป็นไปโดยข้อจำกัดทางภาษาและวัฒนธรรม หรือเป็นไปโดยความจงใจ ศึกษาวิเคราะห์ต่อไปถึงมูลเหตุแห่งความจงใจ

ต้นฉบับที่จะใช้ในการศึกษาคือ **ไซฮั่น** ของกรมพระราชวังหลัง โดยศึกษาเทียบกับ **ซีฮั่นทงสุเหียนอี้** 《西汉通俗演义》 ของ เจินเหว่ย 甄伟 นักประพันธ์สมัยราชวงศ์หมิง ซึ่งผู้วิจัยสอบทานพบว่า เป็นต้นฉบับภาษาจีนของวรรณกรรมแปลดังกล่าว

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบวิธีการแปลวรรณกรรมจีนในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
2. ทำให้เข้าใจเรื่องชื่อเฉพาะและคำทับศัพท์ที่ใช้ในวรรณกรรมแปลจากภาษาจีน และปัญหาอื่นๆ ซึ่งจะแก้ปัญหาหรืออุปสรรคในการอ่านวรรณกรรมเรื่องไซฮั่น
3. ทำให้เกิดข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าต่อไปในด้านจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการอำนวยการแปล ทั้งต่อผู้รู้และไม่รู้ภาษาจีน
4. ทำให้เกิดข้อมูลเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน วิชาการแปลภาษาจีน เป็นภาษาไทย วิชาวรรณกรรมแปลตะวันออก หรือวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ระเบียบและวิธีการ

เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจะนำเสนอรายงานวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ขั้นตอนในการศึกษามีดังนี้

1. สืบหางานวิจัยและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. รวบรวมข้อมูลจากวรรณกรรมต้นฉบับและฉบับแปล
3. ศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมต้นฉบับกับฉบับแปล โดยทำการวิเคราะห์จัดประเภทหมวดหมู่ลักษณะการแปล
4. วิเคราะห์สาเหตุแห่งความคลาดเคลื่อนที่ปรากฏว่ามาจากข้อจำกัดทางภาษา หรือจากความจงใจ และหากมาจากความจงใจ วิเคราะห์สาเหตุแห่งความจงใจนั้น หากเป็นไปได้
5. สรุปและรายงานผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาเอกสารทำให้ทราบว่า การแปลวรรณกรรมจีนเรื่องไซฮั่นมีลักษณะดังนี้

1. ฉบับภาษาไทยมีการดัดแปลงชนบทลีลาการประพันธ์จากฉบับภาษาจีน

1.1) การดัดแปลงจากการแบ่งบทตอนมาเป็นการไม่แบ่งบทตอน

นิยายเรื่องยาวของจีนโดยทั่วไปมีการแบ่งบทตอนชัดเจน ตามชนบทของการเขียนนิยายจีน ทุกตอนจะจบลงด้วยเหตุการณ์ที่ตื่นเต้นชวนติดตาม และมีข้อความปิดท้ายทำนองว่า “ไม่รู้ว่าจะเป็นเช่นไรโปรดติดตามตอนต่อไป” 未知如何？且看下回分解。เดิมทีไช่ฮั่นฉบับภาษาจีนนั้นมีการแบ่งบทตอนต่างกันอยู่บ้าง กล่าวคือมีทั้งแบบ 100 101 และ 106 ตอน ฉบับภาษาไทยดัดแปลงชนบทลีลาการประพันธ์ด้วยการเล่าต่อเนื่องกันจนจบ ดัดข้อความปิดท้ายออกทั้งหมด ดัดชื่อตอนทิ้งและรวบเนื้อหาที่ซ้ำกันระหว่างตอนเข้าด้วยกัน ทำให้ฉบับภาษาไทยมีความกระชับขึ้น

1.2) การดัดแปลงกวีนิพนธ์ประกอบเรื่องด้วยการตัดทิ้งหรือถอดความเป็นร้อยแก้ว

นิยายและเรื่องสั้นจีนโบราณมักมีกวีนิพนธ์แทรกตลอดเรื่อง เมื่อแปลเป็นภาษาอื่นจึงเป็นการยากที่จะรักษารูปแบบเดิมไว้ได้ กวีนิพนธ์ในเรื่องไช่ฮั่นถูกดัดแปลงในสองลักษณะคือ ตัดทิ้ง หรือถอดความเป็นร้อยแก้วโดยเก็บเฉพาะใจความสำคัญ การตัดทิ้งจะใช้ในกรณีที่กวีนิพนธ์นั้นไม่มีความสำคัญกับโครงเรื่อง เป็นการยากที่จะแปลและผู้แปลเห็นว่าไม่มีความจำเป็นต้องแปล ไช่ฮั่นฉบับภาษาจีนมีบทกวีเพียง 16 บท เป็นบทกวีที่ผู้เขียนเขียนว่าตัวละครเป็นผู้แต่งอยู่ 10 บท ฉบับภาษาไทยไม่ได้ตัดบทกวีประเภทนี้ออกเลย จะตัดเฉพาะบทพรรณนาหรือบทประกอบเรื่องซึ่งไม่มีความสำคัญหรือส่งผลกระทบต่อ การดำเนินเรื่องเท่านั้น

1.3) การดัดแปลงความเรียงร้อยแก้วที่ใช้งานด้วยการถ่ายทอดความหรือการตัดทิ้ง

ไช่ฮั่นเป็นนิยายอิงประวัติศาสตร์ จึงมีความเรียงร้อยแก้วที่ใช้งานอยู่มาก ทั้งประเภทสาส์นไปมาหาสู่กันระหว่างกัน คำบวงสรวง พระราชโองการของพระเจ้าแผ่นดิน ฎีกาที่ขุนนางทูลถวาย หนังสือแสดงเหตุผลหรือความเห็น พระราชโองการหรือพระราชบัญชา หนังสือประกาศรบหรือระดมพล คำสั่ง หนังสือแสดงพระราชประสงค์ หนังสือแสดงเหตุผลที่เบื้องล่างมีต่อเบื้องบน ฯลฯ ความเรียงเหล่านี้มีรูปแบบเฉพาะ แบ่งประเภทย่อยตามการใช้งานและรูปแบบที่ต่างกัน จึงยากที่จะรักษารูปแบบเดิมไว้ได้ มีการดัดแปลงในสองลักษณะคือ ถ่ายความโดยสรุปเฉพาะเนื้อหาที่จำเป็น รายละเอียดอาจคลาดเคลื่อนหรือตัดทิ้งบ้าง หรือมีจะนั้นผู้แปลก็เชื่อมเนื้อหาก่อนหลังเข้าด้วยกันโดยไม่เอ่ยถึงความเรียงร้อยแก้วเหล่านั้นเลย

1.4) การปรับเปลี่ยนการลำดับความ

ฉบับภาษาไทยมีการปรับเปลี่ยนการลำดับความอยู่หลายตอน บางครั้งเป็นไปเพื่อทำให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจเรื่องได้ดีขึ้น บางครั้งดูเหมือนจะมีเจตนาอื่น เช่นเรื่องเกี่ยวกับเล่าปingsซึ่งต่อมาเป็นพระเจ้าฮั่นเต้ ฉบับภาษาจีนเปิดตัวเป็นครั้งแรกในตอนทีลิบ แต่ฉบับภาษาไทยกลับเอาเนื้อความในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเล่าปingsตั้งแต่กำเนิดมาจนถึงกองทัพอ้ายางไรตัดแบ่งออกเป็นหลายช่วง กระจายเนื้อความเหล่านั้นไปไว้ในเนื้อหาส่วนหน้า เช่นไว้ในส่วนที่ตรงกับตอนที่หนึ่งและตอนที่เจ็ดในภาษาจีน สันนิษฐานว่าเพื่อทำให้ภาพของเล่าปingsเด่นชัดขึ้นและลำดับเรื่องให้ติดตามง่ายขึ้น เดิมเล่าปingsออกจากรั้งแรกในตอนที

สืบ ท้นที่ที่ออกฉากก็มีการเล่าย้อนประวัติชีวิต ฉบับภาษาไทยตัดเอาส่วนที่ควรอยู่ไปไว้ข้างหน้า การเล่าเรื่องเป็นไปตามลำดับเวลาปกติ สะดวกต่อผู้อ่านที่ไม่คุ้นเคยกับการเล่าย้อน

1.5) การดัดแปลงจากบทสนทนาให้กลายเป็นบทบรรยาย

ปรับเปลี่ยนข้อความซึ่งเป็นบทสนทนาของตัวละครเป็นบทบรรยาย โดยอาจตัดทอนเนื้อหาเล็กน้อย เช่นฉบับภาษาจีนมีบทสนทนาที่เจียงห่ากล่าวกับทหารหลังรบแพ้ฮั่นสิน โดยเจียงห่าสั่งให้ทหารปิดประตูเมืองไว้ พร้อมให้ไปขอกำลังมาช่วย ฉบับภาษาไทยปรับเป็นบทบรรยายเหตุการณ์แทน และมีการตัดข้อความบางส่วนออก

1.6) การดัดแปลงบทเล่าเรื่องถึงความเป็นไปของตัวละครอื่นให้เป็นบทบรรยายตามลำดับเหตุการณ์

ลีลาการเขียนนิยายของจีนนิยมการเล่าเรื่องถึงความเป็นไปของตัวละครอื่นโดยผ่านบทบรรยายหรือบทสนทนาของตัวละคร คือเป็นมุมมองจากฝั่งที่กำลังเป็นตัวหลักในเหตุการณ์ แต่ผู้แปลอาจเห็นว่าไม่เหมาะกับผู้อ่านชาวไทย จึงทำให้เข้าใจง่ายขึ้นโดยดัดแปลงเป็นบทบรรยายตามลำดับเหตุการณ์แทน เช่นตอนที่ฮั่นสินรบกับเจียงห่า ทหารมารายงานเจียงห่าว่าฮั่นสินทำอะไรบ้าง เล่าย้อนเรื่องจากมุมมองของทางฝั่งเจียงห่า แต่ฉบับภาษาไทยไว้วิธีเล่าสลับไปมาเป็นบทบรรยายถึงการกระทำของฮั่นสินโดยตรงและเรียงตามลำดับเหตุการณ์ที่ควรเกิดเรื่อง

2. ฉบับภาษาไทยมีการขยายความจากฉบับภาษาจีน

ฉบับภาษาจีนมีโวหารเท้าความ(Allusion) จำนวนมาก เป็นการเท้าความถึงเรื่องที่ผู้อ่านชาวจีนรู้อยู่แล้ว แต่ผู้อ่านชาวไทยไม่รู้ ทำให้ต้องอธิบายขยายความเพิ่มเติม เช่น เมื่อหลอ ก้อ หรือต่อมาคือพระเจ้าฉ้อป้าอึ้งยกทัพเข้านครห่าเอี้ยงได้ และให้ฆ่าจูหยินหลานพระเจ้าจิ้นซี สองได้ทั้ง เกิดอัศจรรย์ลมพายุมืดฟ้ามัวฝน ชาวเมืองจิ้นพากันโกรธแค้น หลอ ก้อจะให้ฆ่าชาวเมืองด้วย พัมแจ้งจึงทัดทานโดยเท้าความเรื่องในสมัยโบราณถึงโทษของการฆ่าคนบริสุทธิ์ มีถ้อยคำที่ว่าหญิงชาวบ้านตายด้วยความอยุติธรรมเกิดฝนแล้งถึงสามปี เป็นเรื่องที่ผู้อ่านชาวจีนรู้ดี แต่ผู้อ่านชาวไทยไม่รู้ ฉบับภาษาไทยจึงต้องขยายความที่มาที่ไปของโวหารเท้าความนี้ให้ชัดเจน เข้าใจว่าคณะผู้แปลฝ่ายจีนเล่าตำนานให้คณะผู้แปลฝ่ายไทยทราบ ฝ่ายไทยเห็นว่าเป็นประโยชน์จึงผนวกตำนานเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของคำพูดของ พัมแจ้ง เสียเลยเถิดว่า พัมแจ้ง เล่าตำนานอย่างไรบ้าง เรื่องที่เล่ามีความคลาดเคลื่อนจากตำนานเดิมของจีนอยู่บ้างแต่ก็ช่วยให้เข้าใจง่ายขึ้น

3. ฉบับภาษาไทยมีการย่อความจากฉบับภาษาจีน

ฉบับภาษาไทยมีการย่อความจากฉบับภาษาจีนโดยคงเนื้อหาใจความใหญ่ไว้ สาเหตุที่ย่อความนั้นน่าจะเป็นไปเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย หรือเพราะเห็นว่ามียาวละเอียดมากหรือเข้าใจยากทั้งไม่จำเป็นแก่โครงเรื่องหลักหรือต่อผู้อ่านชาวไทย เป็นต้นว่าเหตุการณ์ท้ายเรื่องหลังจากพระเจ้าฮั่นเต้สวรรคต ฉบับภาษาจีนตอนที่ 100 และ 101 เล่าเรื่องสงครามและการปกครองในสมัยพระเจ้าฮุยเต้ซึ่งครองราชย์ต่อมาอย่างยืดยาว ฉบับภาษาไทยย่อความลงเหลือเพียงสองย่อหน้าเท่านั้น

4. ฉบับภาษาไทยมีการตัดข้อความจากฉบับภาษาจีน

ฉบับภาษาไทยมีการตัดข้อความบางตอนออก อาจเป็นเพราะเนื้อความไม่จำเป็นแก่ผู้อ่านชาวไทยหรือเพื่อรักษาภาพลักษณ์ของตัวละครฝ่ายดี เป็นต้นว่าตัดเรื่องเกี่ยวกับพระเจ้าฮั่นเต๋โปรดนางเซ็กซีเกินควร แสดงถึงการไฝ่ถามคุณทั้งหรือตัดเรื่องหึงหวงระหว่างฝ่ายในทั้ง

5. ฉบับภาษาไทยมีการเติมความจากฉบับภาษาจีน

ฉบับภาษาไทยมีการเติมเนื้อความเข้ามาเอง โดยมีทั้งเป็นไปเพื่อความสมเหตุสมผลหรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นเช่นเสริมภาพลักษณ์ตัวละคร เช่น เมื่อพระบิดาและพระมเหสีขึ้นท้องถูกจับเป็นเชลย ฮั่นฮ้องมักเอ่ยเพียงว่าคิดถึงพระบิดา ฉบับภาษาไทยเติมคำว่าพระมเหสีเข้าไปด้วยเสมอ

6. ฉบับภาษาไทยมีการแปลคลาดเคลื่อนไปจากฉบับภาษาจีน

6.1 การแปลคลาดเคลื่อนในเรื่องตัวเลข

การแปลคลาดเคลื่อนในลักษณะนี้พบเห็นได้บ่อยในเรื่องไซ่ฮั่น น่าจะมีที่มาจากการสื่อสารคลาดเคลื่อน เช่น ตอนห้วยไถ่แย่งหน้าที่แม่ทัพ ภาษาจีนว่าแม่ทัพหนึ่งคนคุมทหารคนละสี่หมื่น ภาษาไทยว่าแม่ทัพหนึ่งคนคุมทหารคนละสองหมื่น

6.2 การแปลคลาดเคลื่อนไปในด้านชื่อตัวละคร ชื่อสถานที่ หรือชื่อเฉพาะอื่น

การแปลคลาดเคลื่อนในลักษณะนี้มีที่มาจากอุปสรรคในด้านการสื่อสาร ที่พบมากคือแปลคำที่เรียกทั่วๆ ไปให้เป็นชื่อเฉพาะ เช่นแปลคำว่าเฉียวโป 漂母หรือหญิงซักผ้าว่าเป็นหญิงชื่อเฉียวโป หรือคำว่าไห่เอ้า 海島 ซึ่งแปลว่าเกาะกลางทะเล เป็นเกาะชื่อไห่เอ้า

6.3 การแปลคลาดเคลื่อนที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของข้อความรอบข้าง

การแปลคลาดเคลื่อนนี้เป็นผลมาจากการตีความประโยคโดยได้รับอิทธิพลจากข้อความรอบข้าง เช่นเมื่อเฉียวเหลียงปลอมตนไปขายกระบี่ให้ฮั่นสิน ฉบับภาษาไทยบอกว่าเฉียวเหลียงพูดว่าได้กระบี่มาจากปู่ผู้ใหญ่วรรณแต่ที่ได้พบขณะเที่ยวอยู่ป่า ส่วนภาษาจีนบอกว่าเฉียวเหลียงพูดว่าตนไม่คุ้นเคยกับฮั่นสินแม้จะเป็นคนบ้านเดียวกันเพราะตนเองเดินทางท่องเที่ยวไปทั่ว ก่อนจะบอกว่ากระบี่นี้ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ เห็นชัดว่าการแปลคลาดเคลื่อนในจุดนี้มาจากประโยคที่เฉียวเหลียงพูดว่าตนเดินทางท่องเที่ยว ฉบับภาษาไทยไม่ได้นำความตอนนี้นำสัมพันธ์กับประโยคหน้าแต่กลับนำมาสัมพันธ์กับประโยคหลัง ประกอบกับผู้แปลฝ่ายจีนอาจอธิบายคำว่าบรรพบุรุษโดยใช้คำว่าปู่โดยบอกว่าร่วมแซ่กัน ภาษาไทยจึงกลายเป็นได้กระบี่เมื่อพบปู่ผู้ใหญ่วรรณในป่า

6.4 การแปลคลาดเคลื่อนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์เฉพาะด้าน

ฉบับภาษาจีนมีเนื้อความบางส่วนเกี่ยวข้องกับศาสตร์แขนงต่าง ๆ เช่นดาราศาสตร์ ซึ่งเป็นการยากที่จะอธิบาย ข้อความในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์เฉพาะด้านจึงมีความคลาดเคลื่อนมาก เช่น ตอนพิมพ์แข็งชี้ให้หังเป็กดูดาว ตามหลักดาราศาสตร์จีนนั้น แบ่งกลุ่มดาวยี่สิบแปดกลุ่มเป็นสี่กลุ่มใหญ่ตาม

ทิศตะวันออก ตะวันตก เหนือ และใต้ ทิศละเจ็ดกลุ่ม (ไม่ใช่ดวง) ฉบับภาษาไทยแปลว่าดาวยี่สิบแปดดวง เป็นกำลังวันอาทิตย์สี่ วันจันทร์สี่ วันอังคารสี่ วันพุธสี่ วันพฤหัสบดีสี่ วันศุกร์สี่ วันเสาร์สี่ ครบเจ็ดวันเป็น ดาวยี่สิบแปดดวง

6.5 การแปลคลาดเคลื่อนในเรื่องของศัพท์

ฉบับภาษาไทยมีการแปลความคลาดเคลื่อนในเรื่องของศัพท์ปรากฏอยู่ทั่วไป สาเหตุ น่าจะมาจากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่แตกต่าง เช่นตอนกัศพระเจ้าจี้ได้ขึ้นจาก มีเครื่องประดับติดพระองค์จึงรู้ว่าเป็นพระเจ้าจี้เต๋แน่ ฉบับภาษาจีนนั้นว่าเป็นแหวนหยกสองวงที่ทรงสวมไว้ที่นิ้วเท้ากลางสองข้าง เป็นรูปมังกร ภาษาไทยแปลว่ากำไลหยก นอกจากเพราะอุปสรรคในด้านการสื่อสาร คงเป็นเพราะไทยไม่คุ้นกับธรรมเนียมสวมแหวนไว้ที่นิ้วเท้า

7. ฉบับภาษาไทยมีการดัดแปลงข้อความไปจากฉบับภาษาจีน

มีทั้งการดัดแปลงข้อความเพื่อให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจง่าย ซึ่งมักเกิดกับคำศัพท์หรือเรื่องที่ต้องอาศัยความรู้ทางวัฒนธรรมประกอบ และมีทั้งดัดแปลงข้อความโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ทางการเมืองการปกครอง

7.1 การดัดแปลงข้อความเพื่อให้ผู้อ่านชาวไทยเข้าใจง่าย

การดัดแปลงข้อความในลักษณะนี้ มักจะเกี่ยวกับคำศัพท์หรือเรื่องที่ต้องอาศัยความรู้ทางวัฒนธรรมประกอบ ฉบับภาษาไทยมักดัดแปลงให้เข้ากับวัฒนธรรมไทย เพื่อให้เข้าใจง่าย เป็นต้นว่า ตลอดทั้งเรื่องจะแปล 上 帝 อันหมายถึงเทพสูงสุดบนสวรรค์ โดยทับศัพท์และมักกำกับความหมายว่า “เซียงเต้คือ พระอิศวร” หรือแปล 后 土 อันหมายถึงเทพผู้ดูแลแผ่นดิน ซึ่งในคติจีนนั้นอาจจะเป็นเทพบุตรหรือเทพธิดาก็ได้ว่า “นางพระธรณี” เป็นต้น

7.2 การดัดแปลงข้อความโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ทางการเมืองการปกครอง

ฉบับภาษาไทยมีการดัดแปลงข้อความบางส่วนไปจากฉบับภาษาจีน โดยที่เมื่อพิจารณาเหตุผลแล้ว สันนิษฐานว่ามีได้เป็นไปเพียงเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายเท่านั้น แต่น่าจะมีเจตนาเพื่อประโยชน์ทางการเมืองการปกครองด้วย ตัวอย่างเช่น เรื่องพระเจ้าจี้เต้ซึ่งเป็นประมุขร่วมที่กองทัพฝ่ายต่างๆ ตั้งขึ้นก่อนล้มล้างราชวงศ์จิ้น เมื่อฉ้อป้าอ๋องตั้งตัวเป็นใหญ่ได้ก็สังหารพระเจ้าจี้เต้เสีย ต่อมาพระเจ้าฮั่นอ๋องจะยกทัพไปตีฉ้อป้าอ๋อง มีผู้เฒ่าชื่อตั้งกองมาเข้าเฝ้าขอให้ไว้ทุกข์ให้พระเจ้าจี้เต้ด้วย ฉบับภาษาไทยเติมความลงไปว่า ตั้งกองทูลขอให้หุดพระศพพระเจ้าจี้เต้ขึ้นฝังใหม่ตามธรรมเนียมของกษัตริย์และเล่าว่าพระเจ้าฮั่นอ๋องจัดการเรื่องพระศพพระเจ้าจี้เต้เสียใหม่อย่างไรบ้าง ซึ่งฉบับภาษาจีนไม่ได้มีเอ่ยถึง หากย้อนไปอ่านฉบับภาษาจีน ตอนจี้เต้ถูกสังหาร จะมีเล่าว่าตั้งกองเป็นผู้เอาพระศพไปฝังที่เมืองปินจิวและสุสานนั้นทุกวันนี้ก็ยังคงอยู่ แต่ในฉบับภาษาไทยตัดข้อความว่าสุสานนั้นทุกวันนี้ยังคงอยู่ทิ้งไป เห็นชัดว่าเป็นการจงใจแปลงข้อความของฉบับภาษาไทย โดยทำให้มีความต่อเนื่องและสอดคล้องกันทุกจุด ไม่ใช่เพียงการตัดข้อความ หรือเติมข้อความ หรือแปลคลาดเคลื่อน สันนิษฐานได้ว่าเป็นความจงใจสร้างภาพแห่งคุณธรรมให้ปรากฏแก่ฮั่นอ๋อง

เป็นเชิงตรงข้ามกับฉ้อปาอย่างชัดเจน

8. ฉบบัภาษาไทยมีความไม่เป็นเอกภาพในด้านวิธีการถอดเสียงภาษาจีน

โดยสาเหตุนั้นมาจากการที่คณะผู้แปลฝ่ายจีนมีหลายคน ออกเสียงภาษาจีนไม่ตรงกัน เพราะภาษาฮกเกี้ยนซึ่งใช้ในการถอดเสียงคำทับศัพท์เป็นภาษาไทยนั้นแยกเป็นหลายถิ่นย่อย ทำให้อ่านเสียงคำเดียวกันต่างกัน ประกอบกับคณะผู้แปลไม่ได้กำหนดระเบียบวิธีการถอดเสียงเอาไว้ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งเป็นธรรมชาติของการแปลในสมัยโบราณ ลักษณะของความไม่เป็นเอกภาพในด้านวิธีการถอดเสียงนั้นพอจะจำแนกประเภทย่อยลงไปได้ดังนี้

8.1 ถอดเสียงเป็นภาษาไทย โดยเอาคำที่ถอดเสียงนั้นใส่เฉพาะบางส่วนในบางครั้ง แต่ในบางครั้งก็ถอดมาเต็มๆ ตัวอย่างเช่น ชื่อสถานที่ บางทีก็ถอดเสียงเฉพาะชื่อสถานที่ แล้วอธิบายกำกับไว้ว่าเป็นสถานที่อะไร แต่บางทีก็ถอดเสียงภาษาจีนของคำบอกประเภทสถานที่มาด้วย เป็นต้นว่า 山 ซึ่งจะถอดเป็นเสียงตามภาษาฮกเกี้ยนหลากหลายกันในเรื่องไช่ฮั่นคือ มีทั้ง สาร ชัว ลัว และสัน ตรงนี้อาจจะได้รับอิทธิพลจากเสียงข้างหน้า หรือมาจากจีนแสดจีนที่ออกเสียงต่างกัน หรือบางทีออกเสียงตามภาษาพูดบางที่ออกเสียงตามภาษาเขียน ซึ่งความแตกต่างเรื่องเสียงไม่ใช่ประเด็นสำหรับข้อนี้ แต่จุดที่ขาดความเป็นเอกภาพที่จะสรุปในข้อนี้คือ เวลาถอดเสียงนั้น บางครั้งถอดเสียงโดยคงคำว่า สาร ชัว ลัว สัน ด้วยบางครั้งก็ไม่มี เช่น 芒砀山 ถอดว่า เขามังตังโดยถอดมาเฉพาะชื่อภูเขา ไม่เอาคำว่า “ภูเขา” ติดมา 邹峰山 ถอดว่า เขาโจเต็กสาร เอาคำว่า “ภูเขา” ติดมา โดยถอดว่า “สาร” ด้วย

8.2 อักษรจีนคนละตัวกัน ถอดมาเป็นเสียงเดียวกัน โดยไม่ได้ระบุว่าเป็นคนละอย่างกัน เป็นต้นว่า ตอนต้นเรื่องปรากฏชื่อตัวละครตัวหนึ่งว่า 刘平 ถอดว่า เล่าปิ่ง ซึ่งเท่ากับเป็นเสียงเดียวกับการถอดเสียงภาษาไทยคำว่า 刘邦ว่า เล่าปิ่ง (ต่อมาตัวละครตัวนี้ จะถอดเสียงใหม่เป็น เล่าปิ่ง คือพระเจ้าฮั่นอ๋องในกาลต่อมา) ซึ่งเสียงในภาษาจีนกลางของสองคำนี้ จะเป็น หลิวผิง และหลิวปิ่ง ตามลำดับ ความซ้ำซ้อนนี้อาจทำให้ผู้อ่านเกิดความสับสนระหว่างตัวละครทั้งสอง

8.3 อักษรจีนตัวเดียวกัน แต่ถอดเสียงภาษาไทยไว้หลายแบบต่างกัน ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะที่พบมากที่สุด มีทั้งคำบอกชื่อตำแหน่งและชื่อเฉพาะ เป็นต้นว่า คำว่า 皇太后 ซึ่งแปลว่าพระพันปี บางทีถอดว่า สองไท่เฮ้า บางทีถอดว่า สองไท่เฮา แห้ว 吕 ได้รับการถอดเสียงต่างกันถึงสามแบบ คือ ลี หลี และ ลู่

จากการศึกษา พบว่าฉบบัภาษาไทยมีข้อความที่แตกต่างจากฉบบัภาษาจีนอยู่จำนวนมาก ซึ่งส่วนหนึ่งนั้นมีสาเหตุมาจากข้อจำกัดในด้านวิธีการแปล คือคณะผู้แปลไม่สามารถสื่อสารกันได้เข้าใจชัดเจน โดยที่อาจมีปัญหามาจากทั้งเรื่องของภาษา วัฒนธรรม หรือความรู้ที่เกี่ยวข้อง แต่สาเหตุแห่งความแตกต่างอีกส่วนหนึ่งนั้น ไม่ได้เป็นปัญหาในเชิงเทคนิคหรือวิธีการแต่อย่างใด หากแต่มาจากความจงใจของผู้แปล ซึ่งในที่นี้หมายถึงผู้เรียบเรียงฝ่ายไทยเป็นหลัก ซึ่งหากทำการวิเคราะห์ให้ละเอียดลงไปอีก จะพบว่าความจงใจที่ปรากฏนั้น ยังสามารถแยกออกได้เป็นอีกสองลักษณะ กล่าวคือ จงใจขยาย ย่อ ตัด เติม หรือ

ดัดแปลงข้อความเพื่อความสะดวกของผู้อ่าน คือคำนึงถึงผู้อ่านเป็นสำคัญ กับ จงใจขยาย ย่อ ตัด เติม หรือดัดแปลงข้อความเพื่อวัตถุประสงค์ในการเมืองการปกครอง โดยมีความสัมพันธ์กับการกล่อมเกลาคิดและความรู้สึกทางการเมืองของผู้อ่าน

การจงใจขยาย ย่อ ตัด เติม หรือดัดแปลงข้อความเพื่อวัตถุประสงค์ในการเมืองการปกครอง ที่ปรากฏในฉบับภาษาไทย สามารถสรุปลักษณะได้ดังนี้

1. เห็นความแตกต่างระหว่างกษัตริย์ผู้ชอบธรรมในการปกครองและกษัตริย์ที่ไม่ชอบธรรมในการปกครอง เชิดชูบุคลิกลักษณะของตัวละครที่เป็นตัวแทนของกษัตริย์ทรงธรรม

ประเด็นนี้กล่าวได้ว่าเป็นสาระสำคัญของการแปลวรรณกรรมจีนเรื่องไซ่ฮั่น ในสมัยรัชกาลที่ 1 คือน่าจะเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้เรื่องไซ่ฮั่นได้รับการคัดเลือกให้แปลเป็นภาษาไทยคู่กับเรื่องสามก๊ก ตั้งแต่สมัยต้นแผ่นดิน ทั้งๆ ที่หากว่ากันตามจริงแล้ว เรื่องไซ่ฮั่นมีสถานะในวรรณคดีจีนด้อยกว่าเรื่องสามก๊กมาก แต่เหตุที่เลือกแปลเพราะผู้ให้แปลน่าจะเล็งเห็นประโยชน์จากตัวเนื้อหาเอง ซึ่งมีความใกล้เคียงกับสภาพการเมืองสมัยนั้นอย่างมาก คือกรุงศรีอยุธยาเพิ่งล่มสลาย กรุงธนบุรีปกครองเพียงชั่วระยะเวลาสั้นๆ ก็เกิดมีการผลัดราชวงศ์ขึ้นอีก คล้ายคลึงกับเรื่องไซ่ฮั่น ซึ่งเล่าเหตุการณ์สิ้นราชวงศ์ฉินมาสู่ยุคฉู่ป้าอ๋องเป็นใหญ่ในแผ่นดิน จนกระทั่งเข้าสู่ราชวงศ์จ๊ก

เมื่อทำการเปรียบเทียบฉบับภาษาจีนกับฉบับภาษาไทยก็พบว่า พระเจ้าฮั่นอ๋องในฉบับภาษาไทย มีคุณลักษณะอันสมบูรณ์ชอบธรรมที่จะได้พระราชอำนาจยิ่งไปกว่าฉบับภาษาจีน ในทางตรงกันข้าม ภาพลักษณ์ของพระเจ้าฉู่ป้าอ๋องในฉบับภาษาไทย ก็มีความไม่เหมาะสมในการจะเป็นผู้ปกครองยิ่งไปกว่าฉบับภาษาจีนซึ่งเดิมก็มีแนวโน้มในทิศทางดังกล่าวอยู่แล้ว ฉบับภาษาไทยเน้นความแตกต่างดังกล่าวขึ้นไปอีกโดยผ่านกระบวนการตัด เติม หรือดัดแปลงเนื้อหา และพยายามอธิบายความชอบธรรมในการปกครองของกษัตริย์ซึ่งมีบุญญาธิการ มีปัญญา มีพระทัยเมตตากรุณาโอบอ้อมอารี และมีขัตติยมานะ คุณลักษณะเหล่านี้ล้วนสอดคล้องกับลักษณะของกษัตริย์ตามอุดมคติไทย เป็นต้นว่าเมื่อกกล่าวถึงลักษณะกษัตริย์ของฮั่นอ๋อง ซึ่งฉบับภาษาจีนจะเน้นที่รูปลักษณ์ภายนอกตามคติของจีน เช่น จมูกโด่ง หน้าผากกว้าง ฯลฯ ฉบับภาษาไทยจะใช้คำที่เกี่ยวข้องกับบุญญาธิการเป็นหลัก และมักเอ่ยถึงบุญบารมีโดยนำไปผูกพันกับการดูแลราษฎรหรือเป็นที่พึ่งแก่ราษฎร เป็นต้นว่า “นานไปจะมีบุญเป็นที่พึ่งแห่งสัตว์” หรือ “จะได้บำรุงแผ่นดินเป็นที่พึ่งแก่คนทั้งหลาย”

ในทางกลับกัน เมื่อกกล่าวถึงลักษณะของหังอ๋อหรือพระเจ้าฉู่ป้าอ๋อง ซึ่งมีลักษณะพิเศษที่ลูกตา ภาษาจีนนั้นใช้คำว่า 目有重瞳 เป็นลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งเกี่ยวกับรูปตา เป็นลักษณะพิการอย่างหนึ่ง คือ รูปตาดำนั้นแทนที่จะมีลักษณะกลม เป็น รูป ● แบบทั่วไป กลับเป็นรูปกลม ●● ติดกันสองดวงอยู่ในดวงตาดวงเดียว ลักษณะเช่นนี้จีนถือว่าเป็นลักษณะของผู้มีบุญ ฉบับภาษาไทยแปลคลาดเคลื่อนว่า “นัยน์ตาดำทั้งสองข้าง มีรูปคนอยู่ในแนวตาดำข้างละสองคน” เท่ากับในลูกตาดำหนึ่งลูกนั้นมีรูปคนปรากฏอยู่สอง การแปลคลาดเคลื่อนในจุดนี้เป็นเรื่องธรรมดาเพราะเป็นเรื่องที่อธิบายยาก แต่ที่น่าสนใจคือ ลักษณะเช่นนี้

ตามความเชื่อจีนถือเป็นลักษณะดีตั้งพระเจ้าเจียวเต้หรือธรรมราชาเหยาในตำนาน แต่ฉบับภาษาไทยกลับใช้คำว่า “รูปร่างขบขัน” ทั้งมีการเติมความว่า “ห้างอันนี้รูปตากลมเห็นจะมีบุญอยู่ แต่ใจจะร้ายกาจอายุมักสั้น” เห็นได้ชัดว่าส่งผลให้ภาพลักษณ์ของฉ้อป้าต้องดัดกับอันต้องอย่างชัดเจน

2. ให้ความสำคัญแก่ปัญญาและคุณธรรมของขุนนางภายใต้บุญญาบารมีและคุณธรรมของผู้เป็นกษัตริย์

ฉบับภาษาไทยสรรเสริญปัญญาของผู้มีความชอบธรรมในการปกครอง โดยเน้นปัญญาและคุณธรรมของขุนนางด้วย แต่สังเกตได้ว่าปัญญาและคุณธรรมของขุนนางจะอยู่ภายใต้บุญญาบารมีและคุณธรรมของผู้เป็นกษัตริย์เสมอ เช่นเรื่องของขุนนางชื่อตันแฝงที่หนีจากพระเจ้าฉ้อป้าต้องมาสามีกัดติดอยู่กับพระเจ้าอันอ่อง เมื่อแรกมาอยู่นั้นละโมภทรัพย์จึงถูกฟ้องร้อง พระเจ้าอันอ่องทราบความกลับไม่เอาโทษ ซ้ำยังโปรดปรานหนักขึ้น ฉบับภาษาไทยเติมข้อความว่าตันแฝงจงใจทำผิดเพื่อแกล้งดูเจ้านาย และตอนท้ายกล่าวว่าตันแฝงเห็นปัญญาอันอ่องจึงมีใจสามีกัดติดยิ่งขึ้นไปอีก เห็นชัดว่าเป็นการเติมเข้ามาเพื่อสะท้อนให้เห็นคุณสมบัติในอันที่จะเป็นกษัตริย์ของพระเจ้าอันอ่องไปพร้อมกับทำให้ภาพลักษณ์ของตันแฝงดีกว่าในฉบับภาษาจีน เหตุที่ทั้งปัญญาและคุณธรรมขุนนางไปพร้อมกับบุญญาบารมีของผู้เป็นกษัตริย์ จุดที่น่าสนใจจุดหนึ่งคือฉบับภาษาจีนบรรยายว่าตันแฝงเป็นคนรูปร่างงาม ในขณะที่ฉบับภาษาไทยใช้ว่า “ดูภายนอกนั้นผ่องใสดูแจ่มใสอันหาผลดีมิได้” มิได้เน้นเรื่องความสวยงามภายนอก แต่กล่าวถึงลักษณะว่ามีน้ำใจจะไม่คบคิด อันที่จริงแล้วเรื่องตันแฝงรูปร่างงามกับเรื่องเป็นที่โปรดปรานเป็นพิเศษนั้นเป็นเรื่องที่มิบังทักไว้ในประวัติศาสตร์ก่อนจะมาเป็นนิยาย ซึ่งข้อความเหล่านี้ไม่ปรากฏในฉบับภาษาไทยเลย ไม่ทราบว่าเป็นความจริงในการแปลอย่างหนึ่งหรือไม่

ความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์กับขุนนางนั้นเป็นเรื่องซับซ้อน ตามธรรมเนียมจีนกษัตริย์ไม่จำเป็นต้องมีปัญญาเหนือขุนนาง แต่ควรเป็นผู้มีคุณธรรมและมีความสามารถในการปกครอง ฉบับภาษาจีนมีหลายตอนที่ขุนนางแสดงปัญญาหรือความสามารถบางอย่างเหนือผู้เป็นกษัตริย์หรือบางครั้งใช้ถ้อยคำไม่อ่อนน้อม ฉบับภาษาไทยจะตัดทอนหรือแปลงความเสียทั้งหมด

3. ไม่สนับสนุนพฤติกรรมที่ไม่อยู่ในศีลธรรมอันดีตามคติของไทย ทั้งในส่วนของกษัตริย์ ขุนนาง ตลอดจนถึงฝ่ายใน โดยพยายามไม่นำเสนอพฤติกรรมที่ไม่ควรนำเป็นแบบอย่าง

สิ่งที่ปรากฏชัดในวรรณกรรมเรื่องไซ่ฮั่นฉบับภาษาไทยนั้นคือ หากมีพฤติกรรมใดของตัวละครฝ่ายดีไม่อยู่ในศีลธรรมอันดีตามค่านิยมของไทย พฤติกรรมนั้นจะถูกตัดออกหรือแต่งทอนความรุนแรงลงเพื่อไม่ให้เห็นเป็นแบบอย่าง ตัวอย่างเช่นนี้พบมากกับเรื่องของพระเจ้าอันอ่อง โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการไต่ถามคุณซึ่งฉบับภาษาไทยตัดทิ้งหรือมีเจตนาทิ้งทอนระดับลง ฉบับภาษาจีนมีเรื่องที่พระเจ้าอันอ่องปฏิเสธการรักษาพระอาการประชวร ฉบับภาษาไทยก็ตัดทิ้งทั้งหมด นอกไปจากนั้นฉบับภาษาจีนมีหลายตอนที่เล่าเรื่องนางหลี่เส้าพระมเหสีพระเจ้าอันอ่องทิ้งทวนนางเซ็กฮี หรือนางเซ็กฮีคิดอุบายเพ็ดทูลพระเจ้าอันอ่องเพื่อให้ตนมีฐานะมั่นคง ฉบับภาษาไทยจะตัดข้อความบางส่วนทิ้ง หากจำเป็นต้องคงข้อความไว้เพื่อให้เนื้อเรื่องดำเนินต่อไปได้ ก็จะไม่ทอนความรุนแรงลงมาก

โดยสรุปแล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า วรรณกรรมจีนเรื่องไซฮั่นเป็นงานแปลที่มีความสำคัญยิ่ง ต่อการศึกษาพิจารณาประวัติศาสตร์ ทั้งในแง่ความหมายทางการเมืองการปกครองที่แฝงอยู่ และในแง่ที่เป็นงานถ่ายทอดวรรณกรรมที่ทำได้เป็นอย่างดีในสภาพเงื่อนไขที่จำกัด

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าน่าจะมีการแปลวรรณกรรมจีนเรื่องไซฮั่นเป็นภาษาไทยขึ้นใหม่ โดยการแปลนี้ควรพยายามแปลให้ตรงตามต้นฉบับภาษาจีนมากที่สุด เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้สนใจศึกษาการแปลวรรณกรรมจีนในสมัยรัชกาลที่ 1 แต่ไม่ทราบภาษาจีน หรือไม่มีพื้นความรู้ภาษาจีนดีพอ ได้นำมาใช้ศึกษาเปรียบเทียบกับฉบับแปลที่มีอยู่เดิมโดยละเอียดในแง่มุมต่างๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการศึกษาศาสตร์ การพิชิตสงคราม และสภาพการณ์ทางการเมืองการปกครองในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ เช่นเดียวกับที่มีการศึกษาเรื่องสามก๊กกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน นอกจากนั้นยังจะได้เป็นตัวอย่างให้ผู้สนใจทางการแปลวรรณกรรมจีนเป็นภาษาไทย ได้ศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค วิธีการแปลของผู้แปลสมัยอดีตและผู้แปลสมัยปัจจุบันซึ่งมีบริบททางภาษา สังคม วัฒนธรรม และยุคสมัยต่างกัน ทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจอ่านวรรณกรรมจีนทั่วไปอีกด้วย

บรรณานุกรม

- กรมพระราชวังหลัง, สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ. 2545. **ซิดกักไซฮั่น**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- กรมพระราชวังหลัง, สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ. 2517. **ไซฮั่น**. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- กรรณิการ์ สาตราการ. 2541. **ราชาริราช สามก๊ก และไซฮั่น โลกทัศน์ชนชั้นนำไทย**.
กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ขวัญดี รักพงศ์. 2520. “วิวัฒนาการของวรรณกรรมจีน แบบจีน และเกี่ยวกับจีนในภาษาไทย.”
วารสารธรรมศาสตร์ 7, 2 (ต.ค. - ธ.ค.): 102-134.
- ศีกฤทธิ ปราโมช, พลตรี ม.ร.ว. และคณะ. 2536. **สามก๊กวรรณทัศน์**. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- เจินเหว่ย. 2550. **ไซฮั่น-ตั้งฮั่น** (ราชวงศ์ฮั่นตะวันตก-ฮั่นตะวันออก). นนทบุรี: ศรีปัญญา.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2529. **การเมืองไทยสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี**. กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม.
- ประสิทธิ์ กายกมล. 2529. **วรรณกรรมประวัติศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระคลัง (หน), เจ้าพระยา. 2515. **สามก๊ก**. พระนคร: ศิลปาบรรณาการ.
- สมบัติ จันทรวงศ์. 2538. **ความหมายทางการเมืองของ สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)**.
กรุงเทพฯ: มติชน.
- สมพันธ์ เลขะพันธ์. 2523. **วรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- 丁锡根(Ding Xigen). 1996.《中国历代小说序跋集》. 北京: 人民文学出版社.
- 范晔(Fan Ye). 2007.《后汉书》收在《简体字体二十六史》第十九册.
吉林: 吉林人民出版社.
- 清远道人(Qingyuan Daoren)、甄伟(Zhen Wei). 1998. 《东西汉演义》. 北京:
华夏出版社.
- 王学奇(Wang Xueqi). 1994. 《元曲选校注》. 石家庄: 河北教育出版社.
- 吴琼(Wu Qiong). 2004. 《两汉故事源流研究—以明清时期的发展
形态为中心》. 南京大学中文系古代文学博士论文.
- 赵景深(Zhao Jingshen). 1980. 《中国小说从考》. 山东: 齐鲁书社.